

Wychodzi w każdy Czwartek.

Redakcja przy ulicy Niecałej, 12.

Ekspedycja i Skład Główny w Księgarni Gebethnera i Wolffa, Krakowskie-Przedmieście, 415.

MERKURY,

do daty tygodniowy do Ekonomisty.

OD REDAKCJI.

Z końcem r. b. rozpocznie się szósty rok istnienia naszego wydawnictwa. „Ekonomista i Merkury“ wychodzić będą nadal w tych samych warunkach jak dotąd.

Prosimy o nadsyłanie przedpłaty na oba pisma do księgarni Gebethnera i Wolffa w Warszawie. Przedpłata wynosi:

	rocznie	półr.	kwart.
na Ekonomistę:			
w Warszawie . . .	rs. 4	2	1
z przesyłką pocztą „	4,80	2,40	1,20
na Merkuręgo:			
w Warszawie . . .	4	2	1
z przesyłką pocztą „	5,20	2,60	1,30

TYDZIEŃ FINANSOWY.

Po szeregu potyczek stoczonych z rozmaitem szczęściem od czasu odebrania Orleanu przez armję Loary, w d. 27 b. m. nastąpiło ważniejsze starcie pod Amiens, między tak zwaną armją północną francuzką, a korpusem jen. Manteuffel. Według depechy pruskiej, Francuzi ze znacznymi stratami odparci zostali do oszańcowanych stanowisk pod Amiens, z czego się pokazuje, że armja północna nie została rozbitą, — ale widać również że nie zdołała połączyć się z armją Loary. Jakkolwiek nie można w tej chwili przesądzać o doniosłości tej bitwy, jest to zawsze zły początek jak na pierwsze wystąpienie, a co więcej, przegrana pod Amiens pogorszyć może położenie jen. de Paladine, który jest obecnie główną osią wypadków wojennych. Zamiarem Niemców być musi teraz obsaczenie armji Loary, którą z jednej strony zamyka ks. Fryderyk Karol, z drugiej ks. Meklemburski, a z trzeciej strony niepokoić ją może jen. Manteuffel, jeżeli jego korpus nie zostanie powstrzymany przez armję północną. Zaczynający się wypogadzać horyzont military Francji, na nowo się przeto zachmurza. Prawda że i położenie wojsk niemieckich jest nader trudne. Utrzymać blokadę Paryża i działać zarazem przeciw organizującym się z gorączkową energją wojskom francuzkim, przedstawia to zadanie wcale nie łatwe. Nowy dekret rządu francuzkiego nakazał świeżo zakładanie obozów w różnych miejscowościach, z czego widnieje intencja prowadzenia wojny *à outrance*. Być może zatem, że armja Loary do pewnego jeszcze

czasu unikać będzie walnej bitwy, któraby ją albo zniweczyła mogła, albo też otworzyła jej drogę do Paryża. Zdaje się, iż jak na teraz jen. Aurellas usiłuje ominąć armję ks. Fryderyka Karola, ażeby uderzyć na korpus ks. Meklemburskiego i tym sposobem zapobiedz obsaczeniu swęj armji. Szczęśliwa potyczka pod Brou, wstrzymać może pochód tego ostatniego i atak na Le Mans. — Garibaldi zaczyna dawać znaki życia. Stoczył on mało znaczącą ale szczęśliwą potyczkę pod Auxonne; natomiast podobno syn jego Menotti pobity został pod Pasques na drodze do Dijon. Przypisują Garibaldi'emu zamiar przedarcia się w Wogezy dla działania na linje komunikacyjne niemieckie. — Pod Paryżem nic ważniejszego nie zaszło; Francuzi posuwają tylko wciąż swe roboty ziemne, za pomocą których chcą widać ochronić miasto od bombardowania i otworzyć sobie drogę. — Dnia 24 b. m. otwarty został parlament Związku półn. niem. W mowie tronowej przebija chęć rychłego zakończenia wojny. — Obradując w Peszcie delegacji austro-węgierskiej, przedłożony został budżet monarchji, wynoszący 100.379.568 zlr., oraz księga czerwona czyli zbiór dokumentów dyplomatycznych za rok ubiegły. Z powodu zaszłych w tym roku ważnych wypadków, księga ta wzbudza wielki interes. Ministerjum hr. Potockiego upadło; odmówił on stanowczo utworzenia nowego gabinetu. — Ks. Aosta przyjął koronę hiszpańską i zapewne niebawem uda się do Madrytu.

Poprzedni przegląd giełd europejskich ukończyliśmy w chwili, gdy po strasnej burzy, horyzont polityczny zaczął się rozjaśniać i świat finansowy po silnym wstrząśnieniu, w którym kilka domów i wiele majątków znikły w otchłani spekulacyjnej—powracał do dawnego życia. W Anglii, Austrii i Rosji kursa walut i papierów zbliżały się już w ciągu następnych dni aż do piątku minionego tygodnia,—do stopy, z której je obawa kwestji wschodniej strąciła. Niemieckie giełdy postępowały z wolna i niedowierzająco, przy niezmiernie ograniczonych obrotach, jak gdyby przeczuwając grom, który spadł na nie tym razem w części gorszymi piątkowymi kursami z Londynu, a głównie przemową hr. Beust do delegacji zwołanej do Pesztu, z której ustęp: „w obecnej sytuacji nie dobrze jest za wiele mówić o wojnie, gdyż można ją wywołać chociażby się jej nie życzyło; ale również nie dobrze jest mówić o pokoju, gdyż ten, chociażby już był w połowie, łatwo odwrócić się może”—z powodu swój niejasności i dwuznaczności, wywołał wielki popłoch i nowe obniżenie kursów.

W Londynie konsule podniosły się do czwartku do $92\frac{15}{16}$, w piątek spadły na $92\frac{3}{8}$, a w sobotę doszły do $92\frac{9}{16}$, włoska renta z $54\frac{11}{16}$ we czwartek, zeszła do soboty na $54\frac{1}{8}$, podobnie lombardy z $14\frac{3}{16}$ na $13\frac{7}{8}$, turecka pożyczka $43\frac{1}{4}$ na 42, amerykańskie z $88\frac{3}{16}$ na $87\frac{3}{4}$.

W Tours ogłoszonym został pod datą 14 listopada dekret, mocą którego obowiązujące moratorium przedłużonem zostało do 15 grudnia i do tej daty zawieszono są protesty i egzekucje na wszelkie umowy handlowe.

W Wiedniu spekulanci korzystali z braku niepokojących wiadomości, i całą siłą uderzyli na przeciwną sobie partję, z jednocześnie urządzonym przez siebie brakiem poszukiwanych efektów. Że jednak moc wypadków silniejszą jest nad wolę spekulantów, więc też i teraz, w chwili gdy kursa z największą szybkością wznoszono — nastąpiła reakcja. Najpierw, zdrowo patrzący na zabiegi spekulacji, rozpoczęli wyprzedzać posiadanych papierów, w celu zrealizowania niespodzianie narosłego zysku i tym sposobem zaczęli kursa przygniatać. Następnie przysła wspomniana wyżej mowa hr. Beusta i zażądanie od delegacji w Peszcie zatwierdzenia 140 milionów na potrzeby sformowania pokojowej armji. Jak daleko się spekulacją w pierwszych dniach posunęła, widzimy ztąd, że mimo reakcji w ostatnich dniach, akcje anglo-banku przy $185\frac{1}{2}$ stały jeszcze o 1 guld. wyżej niż poprzedniego tygodnia, kredytowe o 3 guld., union-banku o 6 guld., eskontowego o 23 guld., narodowego o 11 guld., ludowego o 20 guld. i t. p. Z akcji dróg żelaznych, zyskały ostatecznie: Karola-Ludwika przy $233\frac{1}{2}$ —4 guld. Lombardy przy 175—3 guld. Francuzów przy 372—6 guld. Obce waluty staniały o 1 do $1\frac{1}{2}$ %.

W Berlinie nietylko że zawiedziono się w nadziei bezwzględnej zniszczenia armji Loary i odebrania Francuzom dla samego

honoru Orleanu, ale nadto zupełny brak wiadomości o ruchach jej, niezmiernie umysły niepokoił i do nowych przedsięwzięć zniechęcał. Pomyślny obrót kwestji Czarnego morza, wpływał zaledwie na podtrzymywanie kursów. Wspomniana przez nas przed kilku tygodniami, a przez niektóre organa niemieckie zapierana nowa związkowa pożyczka ze 100 milionów talarów, już zgromadzonemu parlamentowi do zatwierdzenia przedłożoną została. Przedmiot to również nie małej wagi, jeżeli uprzytomnimy sobie pierwszą pożyczkę z 120 milionów, pokrytą przy największym wysileniu, zaledwie 70 milionami, i z której reszta dopiero w zeszłym miesiącu przez sformowane w tym celu konsorcjum od rządu nabytą została. Sam rząd snadź uznaje niepodobieństwo pokrycia jej w Niemczech, gdyż projekt do uchwały nadmienia, że asygnacje skarbowe nowej pożyczki, obok wartości talarowej, mają mieć wymienioną walutę i innych krajów. W obec tych faktów, tylko część spekulacji była czynną; zyskiwały papiery w jej opiece będące, z bardzo słabym odbiciem na korzyść papierów solidnych; praca jej jednak mową hr. Beust w sobotę zniweczona została. Wszystkie z małym wyjątkiem papiery i waluty spadły.

Petersburska giełda ożywiła się otrzymaniem z Odessy poleceniami do trasowania na zagranicę. W ciągu też całego tygodnia, usposobienie dla kursów weksli było silne, przy ciągłym wznoszeniu się waluty. Pewność, że sytuacja polityczna pokoju Rosji nie zamąci, także się przyczyniała do chęci spekulowania, przez trasowanie in blanco. Krańcowe kursa były: na Londyn $30\frac{1}{2}$, na Amsterdam $151\frac{1}{4}$, na Hamburg $27\frac{9}{16}$. Podwyżka papierów spekulacyjnych jeszcze się więcej uwydatniła. Premjowe pożyczki doszły do $141\frac{1}{4}$ i $138\frac{1}{2}$, akcje wielkiego towarzystwa do 139, rygsko-dynaburskie 141, terespolskie 110. Obligi dróg żelaznych słabiej się trzymały; konsolidowane zeszły na $101\frac{3}{4}$, mikołajewskie na $106\frac{1}{4}$. Wielce też były poszukiwane akcje banków, których kursa ciągle się wznoszą: prywatnego płacą po 370 za 250 przy braku sprzedających, także sztuki dyskontowego po 326, międzynarodowego 200 za 100. Stan gotówki nie uległ zmianie.

Warszawska giełda znów wróciła do dawniej beczynności. Nagły podskok naszej waluty w Berlinie w ostatnim dniu poprzedniego tygodnia, uwydatnił się u nas dopiero w początku minionego. Podczas też gdy w Berlinie aż do piątku waluta nasza zaledwie o $\frac{3}{8}$ talara się podniosła, a w sobotę spadła o $1\frac{1}{8}$ tal.; tutaj weksle pruskie były w ostatnim dniu tygodnia tańsze blisko o 2%, na Londyn o $1\frac{1}{2}$ %, tylko na Wiedeń pozostały nieodmiennie po 105%. W papierach publicznych jeszcze mniej robiono; kursa wprawdzie cokolwiek się podniosły, ale odnoszą się do nieznacznych obrotów, z wyjątkiem listów likwidacyjnych, których nieco więcej kupowano i podniesiono kurs o 1%. Podwyżka innych papierów wynosi zaledwie drobne ułamki od notowanych w ostatnim naszym sprawozdaniu. Akcij towarz. ubezpieczeń, z powodu braku sprzedających wcale nie notowano.

TEGOROCZNY

ZJAZD PRZEMYSŁOWCÓW

W PETERSBURGU.

(Dalszy ciąg,—p. N. 46 Merk. z 1870 r.)

3. W d. 6 czerwca r. b. na następnym posiedzeniu „Zjazdu“ postawiono pytanie: „w czym się objawia wpływ obecnego rozszerzenia sieci kolei żelaznych, na rozwój krajowego przemysłu fabrycznego i rękodzielniczego?“ Jeden z mówców rozebrał obszernie ten przedmiot i wykazał, że wpływ ten objawia

się dwójako, a mianowicie: bezpośrednio w rozwoju przemysłu górniczego, metalurgicznego i mechanicznego, pośrednio zaś w tkactwie, gorzelnictwie i innych gałęziach przemysłu.

Co do 1-go, wtedy dopiero właściwie wpływ kolei żelaznych rzeczywiście skutecznie będzie mógł podziałać, gdy niskiej wartości wytwory górnicze będą mogły zupełnie tanio być przewożone. Przemysł metalurgiczny zostaje w związku z górnictwem, i na niego też koleje żelazne nie pozostały bez wpływu, dowodem tego liczne wyroby krajowe, zaspakajające potrzeby dróg żelaznych: wyrób wagonów, lokomotyw, kotłów, szyn i t. p. Dla silniejszego pobudzenia przemysłu górniczego, a w szczególności dobywania węgla kamiennego, potrzeba koniecznie jak najumiar-

kowańszych opłat przewozowych. W Anglii produkcja roczna węgla kamiennego dochodzi blisko 6 miliardów pudów, gdy w Rosji wydobywają obecnie zaledwie 16 milionów pudów i to wyłącznie prawie na Uralu. Na wytwór materiałów budowlanych, drogi żelazne widocznie bardzo silnie oddziaływają; z wykończeniem nową linią kolei żelaznej, podnosi się zaraz produkcja cegły, materiałów i wyrobów drzewnych, stolarskich i tokarskich. Na przemysł tkacki i przędzalnie drogi żelazne nie wywierają tak bezpośredniego wpływu, produkta bowiem tej gałęzi przemysłu są większej stosunkowo wartości i na ich wytwór oddziaływa mnóstwo jeszcze innych okoliczności. Na cukrownictwo i gorzelnictwo, wpływ kolei żelaznych nie mógł być bardzo silny, bo fabrykacje te istnieją w miejscach wytworu ich surowych materiałów, a produkt przerobiony jest również wyższej wartości. Wpływ na olejarnie, mydlarnie, wytapialnie łożu i t. p. prawdopodobnie objawił się niepomiernym podniesieniem cen ich wytworów na miejscu. Przyczyną tego zdawałby się być większy popyt na te wyroby, w miejscach ich głównego zbytu, skutkiem łatwiejszej dostawy. Właściwie jednak przyczyną tej podwyżki jest zaprzestanie wytwarzania powyższych produktów przez włóścian, którzy w skutek zwiększonego dobrobytu zarzucili te zajęcia, czego dowodem, iż do Charkowa zaczęto przywozić olej z Francji i sprzedawano go po rs. 1,20 za funt. Oprócz wpływu materialnego, ekonomicznego, koleje żelazne bez zaprzeczenia wywierają dodatni wpływ moralny, obyczajowy, towarzyski i przyczyniają się do rozszerzenia i rozpowszechnienia oświaty. Dla osiągnięcia jeszcze większych korzyści z rozwoju sieci dróg żelaznych, należałoby zaprowadzić dostawę towarów terminową, ustanowić jak najniższe taryfy przewozu, szczególnie produktów niskiej wartości, a w tym celu badać produkta okolicy leżącej w promieniu danej kolei żelaznej; wreszcie ustanawiać komisje odpowiednie, złożone z reprezentantów rządu i kompanij dróg żelaznych, celem rozpatrywania różnych niedogodności i złego istniejącego lub pojawiać się mogącego na kolejach żelaznych. Ostatni ten środek bardzo ważny i pożyteczny, zagranicą wydał już bardzo pomyślne owoce.

(d. c. n.)

BANKI DEPOZYTOWE.

(Dalszy ciąg,—p. N. 46 Merk. z r. 1870).

W zamian za uzyskane dogodności wekslarze płacili składającym na rachunek bieżący pewien procent od złożonych sum, lub zapewniali im inne korzyści, a zamiast pobierać jak dotąd wynagrodzenie za przechowanie depozytów, wynagradzali teraz ze swjej strony deponentów. Takie przekształcenie wpłynęło oczywiście na znaczne powiększenie się ilości depozytów. Ale im więcej złożonych jest pieniędzy, tém częściej jednostki żądać muszą ich zwrotu; dla uproszczenia zatem manipulacji i oszczędzenia trudu deponentom, wekslarze wręczali im kwity depozytowe, w których zobowiązywali się do zwrotu złożonych pieniędzy, za okazaniem kwitu lub na pewien oznaczony termin. Następnie postanowiono, że kwity te będą mogły być przekazywane innym osobom, z wszelkimi prawami pierwotnego właściciela, t. j. że nabywca przejmował prawo żądania wypłaty sum kwitem objętych. Jednocześnie system depozytowy rozwinął się w innym jeszcze kierunku.—Im większą jest liczba obiegających kwitów depozytowych, a mniejsze są sumy na jakie one zostały wystawione, tém uciążliwiej jest udawać się każdorazowo do wekslarza dla podniesienia tych sum, odbierać je w gotowiznie i napowrót oddawać na skład. Gdyby okaziciel kwitu depozytowego posiadał

swoje konto u wekslarza od którego ma podnosić pieniądze, a nie potrzebował ich w gotowiznie, możnaby cały interes załatwić po prostu jednim pociągnięciem pióra, przez przepisanie rachunku, obciążając będącą do odebrania sumą rachunek pierwotnego posiadacza kwitu i kredytując nią rachunek okaziciela. Operacja staje się jeszcze więcej utrudzającą, skoro złożony depozyt ma być podniesiony przez drugą osobę, a wręczony trzeciej. Usunięto zatem wkrótce te niedogodności, zakładając banki przekazowe (Girobank); w księgach tych banków kaźden wekslarz posiadał swój rachunek, w którym zaznaczane były wszelkie operacje, wpływy lub wypłaty, dopełniane na rzecz jego klientów. Jeden wekslarz wystawiał kwit, drugi został obciążony tą sumą, trzeciego zakredytowano, a wszystkie te operacje odbyły się mogły przez proste zaznaczenie w księdze rachunkowej, bez żadnego dalszego trudu dla kaźdej z osób działających. Bank przekazowy pobierał tylko opłatę za otworzenie podobnego rachunku, tytułem zwrotu kosztów za prowadzenie takich interesów. Niebawem rozszerzył się zakres działalności banków przekazowych: systematycznie przez wszystkie rządy praktykowane podrabianie monety, obniżające jej wartość, stało się powodem wytworzenia pieniędzy bankowych, zupełnie niezależnych od będących w obiegu,—pieniędzy czysto fikcyjnych, które jednak dla swjej jednostajnej zawsze wartości, ze względu na szerzące się coraz bardziej fałszerstwa, zyskały sobie szybko powszechne uznanie. W piwnicach banków przekazowych składano obiegającą monetę, której wartość i stopa były sprawdzane i w stosunku do bankowych pieniędzy (np. w Hamburgu w stosunku do *Banco-mare*) szacowane. Wekslarze przynosili do banku wpływające im sumy w monecie obiegowej, a żądali wypłaty w walucie bankowej. Tym sposobem bank przekazowy przeistoczył się w instytucję depozytową wekslarzy, a powoli i całej ludności. Instytucja ta wydawała deponentom kwity depozytowe, dające się przekazywać na okaziciela, które zapewniały wypłatę w pieniądzech bankowych, z czego, dzięki wrażliwemu kredytowi banków, powstały z biegiem czasu tak zwane banknoty. Zaprowadziwszy następnie w swych księgach system rachunków bieżących, instytucje podobne przekształciły się powoli na nowoczesne banki.

Te pobieżne wskazówki wystarczają już do określenia roli jaką odgrywały dzpozityta w historii bankowości; widzimy z nich że jest to co najmniej wysoką niewdzięcznością i mylnym ocenieniem wartości tej gałęzi operacji, tak uporeczywie lekceważyć depozyta jak to czynią Zarządy terażniejszych banków; prezes banku pruskiego nie wahał się nawet w r. 1865 wyrazić jawnie swjej radości z powodu niskiej cyfry depozytów bilansem wykazanej. Atoli wartość depozytów dla całej dzisiejszej bankowości, jest ściśle związaną z ich ekonomicznym znaczeniem w ogóle, spróbujemy przeto obszerniej dotknąć tego ostatniego przedmiotu.

(d. c. n.)

Wiadomości bieżące.

— Piszą z *Gdańska* pod datą 25 b. m., że dobre usposobienie w handlu zbożowym utrzymuje się do tego czasu we wszystkich zagranicznych targowiskach. Na tamtejszym placu sprzedano tego dnia około 1200 tonn pszenicy w części po nieco wyższych cenach. Żyta sprzedano 130 tonn. Płacono za 2000 funt. w. c. pszenicy do 77½ tal., żyta do 50½, jęczmienia do 46, grochu do 47½ tal.

— Pisma warszawskie podały wiadomość, jakoby projekt nabycia Cieclocinka przez tutejszych lekarzy, przedstawiony został do zatwierdzenia rządu. Projekt sprzedaży w istocie przedsta.

